

Катя МАРИНОВА

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, България

**ФРАЗЕОЛОГИЧНИТЕ ЕДИНИЦИ С КОМПОНЕНТ *РЪКА/РЪЦЕ*
В БЪЛГАРСКИЯ И В ЯПОНСКИЯ ЕЗИК И ТЯХНАТА
ЕКВИВАЛЕНТНОСТ**

Katya MARINOVA

“St. Cyril and St. Methodius” University, Bulgaria

**PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THE BULGARIAN WORD FOR
ARM/HAND, THE JAPANESE WORDS 腕 (UDE)、手 (TE) AND THE
DEGREE OF INTERLINGUISTIC EQUIVALENCE BETWEEN THEM**

Depending on the degree of interlinguistic equivalence, the phraseological units with Bulgarian word for **arm/hand** and the Japanese words 腕 (*ude*)、手 (*te*) can be divided into: complete (absolute) phraseological equivalents, incomplete (partitive) phraseological equivalents, relative phraseological equivalents, phraseological analogues and formal phraseological equivalents. In view of the fact that the Bulgarian and Japanese languages belong to different language families, complete (absolute) phraseological equivalents can be found very rarely, but we can detect a lot of partitive and relative phraseological equivalents, as well as many formal phraseological equivalents.

Ключови думи: фразеологични единици, фразеологични еквиваленти, фразеологични аналози, формални фразеологични еквиваленти

Keywords: phraseological units, phraseological equivalents, phraseological analogues, formal phraseological equivalents

Преводът на всички видове устойчиви съчетания е една от най-трудните задачи в работата на всеки преводач, защото той трябва да отчете националния колорит, образността, експресивността, стила на превеждания текст и още много елементи. В. Комисаров отбелязва, че „едно от централните понятия в теорията на превода е понятието „еквивалентност на превода“, което обозначава относителната общност на превода и оригинала при отсъствие на тяхно тъждество. Различават се теоретично възможна еквивалентност, която се определя от съотношението на структурите и правилата на функциониране на двата езика, и оптимална – близост, която се достига в конкретния преводен акт. <...> В много случаи за успеха на междуетниковата комуникация достигането

на максимална еквивалентност е незадължително, а понякога даже нежелателно. Това води до необходимостта от въвеждане на оценъчен термин „адекватност на превода“, който обозначава, че направеният превод отговаря на превода на изискванията и условията на конкретния акт при междуетникова комуникация. В съответствие със значенията на термините „еквивалентност“ и „адекватност“ адекватният превод включва определена степен на еквивалентност, но еквивалентният превод може да не е адекватен.“ (Комисаров 2002: 113).

Обект на анализ във връзка със степените на еквивалентност на ниво „теоретично възможна еквивалентност“, т.е. на ниво езикови знаци, ще бъдат фразеологичните единици (ФЕ) с компонент **ръка/ръце** и 腕 (*ude*)、手 (*te*) . Броят на ФЕ с тези соматизми от ексцерпирания речници е 202 в българския език и 219 ФЕ в японския език.

Поради логичността при дефинирането на степените на еквивалентност най-подходящи като теоретична база за нашето изследване са постановките на С. Влахов и С. Флорин, според които основните видове фразеологични съответствия са следните:

1. Фразеологичен еквивалент – това е фразеологизъм на ЕП, който е равноценен по всички показатели на преводимата единица. По принцип, извън контекста той трябва да притежава същите денотативни и конотативни значения <...> и още едно – липса на национален колорит. Те отбелязват, че това се отнася по същество за пълната (абсолютна) еквивалентност, а под линия, че „съществуването на точки 2 и 3 „непълнен (частичен)“ и „относителен“ еквивалент, прави тези определения излишни.“
2. Непълнен (частичен) фразеологичен еквивалент се нарича такава единица от ЕП, която е еквивалент, пълен и абсолютен, на многозначна единица от ИЕ, но не във всичките ѝ значения. Частичните еквиваленти са сравнително немного, тъй като явлението многозначност е по-малко характерно за фразеологията.
3. Относителният фразеологичен еквивалент отстъпва на абсолютния само по това, че се отличава от изходната ФЕ по някой от показателите: други, често синонимни компоненти, леко изменена форма, променен синтактичен ред, друга морфологическа отнесеност, съчетаемост и под. Следвайки други автори, те наричат „аналози“ относителните еквиваленти със замяна на образа. Образите могат да бъдат близки (*мълния – гръм*); могат да бъдат далечни, но логически съпоставими (напр. „прилика“ руснаците, българите и французите виждат в „две капки вода“, при немците и чехите това са „две яйца“, при англичаните „две грахчета“. Но образите на два аналога (на ИЕ и на ЕП) може да нямат нищо общо помежду си като образи, което не пречи на еквивалентите да изпълняват правилно своята функция в превода (за „никога“ – „when the moon turns

green cheese“, „когда рак (на горе) свистнет (и рыба запоет)“, „кога се покачи свиня с жълти чехли на круша“).

4. Към фразеологичните можем условно да отнесем и „индивидуалните“ еквиваленти. Не намирайки в ЕП пълно съответствие, преводачът понякога е принуден да прибегне до словотворчество, оформяйки в духа на преводамата единица нов, свой фразеологизъм, максимално напоящ „естествения“ <...> Но тези единици са невъзпроизводими, което може да се нарече контекстуален превод (Влахов, Флорин 1980: 184-188).

Тъй като се интересуваме от стереотипността¹, т.е. как ФЕ са регистрирани в речниците, а не по какъв начин те са предадени при превод, „индивидуалните“ еквиваленти няма да са обект на нашето изследване. Към така посочените от двамата автори еквиваленти добавяме нова категория „формални еквиваленти“ – с различно значение и еднакъв начин на изразяване, т.е. еквиваленти по изказ, но не и по съдържание. Естествено, при липса на фразеологично съответствие говорим за безеквивалентни фразеологизми, но поради ограничеността по обем на настоящето изследване няма да се спираме на безеквивалентните СФЕ.

Освен посочените дотук еквиваленти се среща и една специфична група, която е в зоната на пресичане на две групи еквиваленти – частични и относителни, и се формира поради възможностите за вариране на фразеологизмите. Напр. вместо **врат** в българския превод се използва ФЕ с **глава**. Японският фразеологизъм **首をかける** (*kubi wo kakeru*) ‘*залагам си врата*’ съответства на българския **Залагам си/заложа си главата** в 1 знач. – *Жертвам се или съм готов да се жертвам за нещо; излагам живота си на риск*. Но тъй като се наблюдава частична (непълна) еквивалентност, при наличие и на различен лексикален компонент не можем да ги причислим нито само към частичните, нито само към относителните фразеологични еквиваленти, затова ще ги наречем **относителни частични фразеологични еквиваленти**. Доколкото в настоящата работа разглеждаме еквивалентността на цялата съвкупност от значения на дадена СФЕ, а в тази група попадат твърде разнообразни по форма и обем еквиваленти, те няма да бъдат разглеждани и анализирани.

В българския език **ръка** има следните значения: *горен крайник на човек от рамото до пръстите или от китката до пръстите*; две преносни – *власт, сила, грижа*; *човек и обществено положение, издигнатост*. В японския език за **ръка/ръце** се използват две думи – 腕 (*ude; wan*) и 手 (*te, ta; shu*). Значението на 腕 покрива само *частта от рамото до китката на човек, която се покрива от ръкавите на дрехите*. Обикновено една от двете действия по-силно, ако едната извършва детайлни дейности, то другата извършва дейности, изискващи сила. Използва се и без да се прави

¹ Вж. Недкова 2004.

разлика 手 и ръкав; 手 обозначава частта, която се отделя от раменете на човек. Частта от китката до върховете на пръстите. Използва се специално и за длан, върхове на пръстите; и двете лексеми могат да обозначават също предни крайници при маймуни и др., както и пипала при сепии, октоподи и под.; чрез метафоричен пренос обозначава умение, способност, майсторство. Освен това 腕 има и значение физическа сила, 手 – се използва още за работа, за дейност; жестове, движения на ръцете при танц; работоспособност, работна сила; грижи, труд, време; средство, способ за извършване на нещо; маниер на писане, почерк. Както става ясно, 手 се употребява много по-широко.

В таблица 1 представяме видовете еквиваленти:

Пълни (абсолютни) фразеологични еквиваленти	
Български език	Японски език
Длъжки ми са ръцете – Крадлив съм, имам навик да крада.	手が長い (te ga nagai) 'ръцете ми са дълги' – Имам навик да крада.
Плюя си на ръцете – Залавям се здраво за някаква работа, дейност.	手に唾する (te ni tsubaki suru) 'плюя си на ръцете' – Преди да започна нещо, се ентусиазирам да покажа силата, която притежавам. (Идва от това, да си плюеш на ръцете, като се захващаш с физическа работа).
Минавам/мина (преминавам/премина) в ръцете на някого – Ставам притежание, владение на някого.	手に渡る (te ni wataru) 'преминавам в ръцете' – Ставам притежание на споменатото лице. Преминавам в чужди ръце.
Непълни (частични) фразеологични еквиваленти	
Български език	Японски език
Сedia (стоя) със сгърнати (скръстени) ръце – 1. Нищо не правя, нищо не работя; бездействам; 2. Нищо не	腕 (手)を拱く (ude (te) wo komanuku) 'скръствам ръце' – Нищо не правя, безучастно наблюдавам.

предприемам за постигането на някаква цел; бездеен, инертен съм.	手を束ねる (<i>te wo tsukaneru</i>) 'свързвам ръце' – Скръствам ръце. Стоя безучастно.
Вдигам/вдигна ръка (ръце) – 1. Преставам да се боря, отстъпвам, съгласявам се, примирявам се с нещо; 2. <i>От някого или нещо.</i> Преставам да обръщам внимание на някого или нещо, да се интересувам от някого или от нещо, изоставям напълно някого или нещо.	お手上げ (<i>o-te age</i>) 'вдигане на ръце' – Не мога да предприема мерки, няма какво да направя. (Идва от вдигането на ръце като знак, че се предаваш).
Държа в ръцете (ръката, ръчичките, шепата) си някого или нещо – В моя власт е някой или нещо, в пълна зависимост от мене е, напълно ми е подчинен.	手の中に収める (握る) (<i>shuchuu ni osameru (nigiru)</i>) 'поставям (държа) в ръцете си' – Правя нещо мое, придобивам, държа в ръце.
Отивам/отида в ръцете на някого и отивам/отида в нечий ръце – Обикн. за пари или имот – ставам притежание на някого.	手の中に帰する (<i>shuchuu ni ki suru</i>) 'отива[м] в ръцете' – Става притежание на някого; пада ми в ръцете.
Падам/падна (попадам/попадна) в нечий ръце и Падам/падна (попадам/попадна) в ръцете на някого – 1. Бивам заловен или пленен от някого; 2. Изпадам в положение някой да постъпва с мен така, както той пожелае; изпадам под нечия власт или влияние (обикн. зловредно); 3. За нещо – бивам взет от някого или бивам завладян или присвоен като плячка от някого.	手に落ちる (帰する) (<i>te ni ochiru (ki-suru)</i>) 'падам (попадам) в ръцете' – Падам в ръцете на някого, попадам в ръцете, ставам нечия собственост.

Виси ми на ръцете някой – Длъжен съм да се грижа за издръжката на някого, да го храня.	手に掛ける (<i>te ni kakeru</i>) 'закачам на ръцете' – 1. Правя с ръцете си, правя сам; 2. Аз самият се грижа за някого, изцяло поемам грижите и отглеждам някого; 3. Убивам със собствените си ръце.
Вдигам/вдигна ръка 2 против (срещу, на, въз) някого или самост. – 1. Замахвам, посягам да ударя или удрям, бия някого; 2. Опълчвам се срещу някого или нещо, почвам да се бунтувам; възбунтувам се.	手を上げる (<i>te wo ageru</i>) 'вдигам ръка' – 1. Вдигам ръка на някого да го ударя; 2. Предавам се; 3. Няма какво да направя вече и избягвам по средата на нещо.
Удрям/ударя по една ръка с някого – Постигам споразумение с някого при покупка или продажба; спазарявам се с някого.	手を打つ (<i>te wo utsu</i>) 'удрям ръце' – 1. Изразява радост, гняв, тъга и веселие, а също така изненада от нещо неочаквано, отчаяние, съжаление; 2. Вземам мерки за разрешаване на проблем; 3. (стискане на ръцете при сключване на сделка – слагам край на разговор и др. след постигнат компромис, постигаме съгласие.);
Протягам/протегна ръка – 1. Някому. Давам или предлагам помощта си, подкрепата си някому; подпомагам, подкрепям; 2. Някому. Помирявам се, одобрявам се с някого; 3. Самост. или за нещо. Прося милостиня.	手を差し伸べる (<i>te wo sashinoberu</i>) 'протягам ръка (нанякъде)' – Оказвам помощ на някого в беда.
Давам/дам ръка за нещо или със следващ съюз да – Спомагам, благоприятствам за извършването, осъществяването на нещо.	手を出す (<i>te wo dasu</i>) 'давам ръка' – 1. Намесвам се, заемам се енергично с нещо; 2. Натрапвам се (на жена); 3. При караница, пръв посягам да ударя противника.

Стисвам/стисна (стискам) ръката някому обикн. в св. вид книж. – 1. Поздравявам се, здрависвам се, ръкувам се (придружено от съответен жест); 2. Поздравявам, приветствам някого, обикн. по случай някакъв негов успех.	手を握る (te wo nigiru) 'свивам, стискам ръка' – Правя ръкостискане. Сприятелявам се. Сключвам съюз. Съдействаме си; помирявам се с някого;
Мърся си (цапам си) ръцете с някого или с нещо обикн. с отриц. – Извършвам някакво непочтено, нечестно дело, престъпление или вземам участие в нещо нечестно, в престъпление.	手を汚す (te wo yogosu) 'цапам си ръцете' – 1. Аз самият извършвам нещо неприятно, тягостно, в повечето случаи за нещо незаконно; 2. Забравяйки срам и репутация, правя нещо, което досега съм презирал.
Относителни фразеологични еквиваленти	
Български език	Японски език
Имам дълга ръка 1(дълги ръце) – Крадлив съм, имам навик да крада. Имам дълги пръсти – Крадлив съм, имам навик да крада.	手が長い (te ga nagai) 'ръцете ми са дълги' – Имам навик да крада.
Минавам/мина (преминавам/премина) в ръцете на някого – Ставам притежание, владение на някого.	人手に渡る (hito-de ni wataru) 'преминавам в човешки (чужди) ръце' – Това, което е било мое, става притежание на друг (по парични причини).
Отивам/отида в ръцете на някого и отивам/отида в нечий ръце – Обикн. за пари или имот – ставам притежание на някого.	手に渡る (te ni wataru) 'преминавам в ръцете' – Ставам притежание на споменатото лице. Преминавам в чужди ръце. 人手に渡る (hito-de ni wataru) 'преминавам в човешки (чужди) ръце' – Това, което е

	било мое, става притежание на друг (по парични причини).
Нося на ръце някого – Грижа се много за някого, създавам му много добри условия за живот. Вдигам и слагам на ръце на някого – Полагам извънредни грижи за някого; отнасям се с голямо внимание.	<u>手車に乗せる</u> (<i>te-guruma ni noseru</i>) 'качвам на ръцете [като на кола]' – Вежливо се отнасям към някого, пазя, ценя някого.
Държа в ръцете (ръката, ръчичките, щепата) си някого или нещо – В моя власт е някой или нещо, в пълна зависимост от мене е, напълно ми е подчинен.	手に入れる (<i>te ni ireru</i>) 'пъхам в ръцете си' – Правя мое притежание. Придобивам човек, предмет, позиция и др.
Ръка за ръка – 1. Задружно, заедно (при извършване на обща работа, дело); 2. Неразделно, неотлъчно.	手に手を取る (取って) (<i>te ni te wo toru (totte)</i>) 'хващам[е се] ръка за ръка' – Хващаме се за ръце и действаме, извършваме заедно. Особено влюбени мъж и жена, които вървят заедно ръка за ръка.
Давам/дам ръка за нещо или със следващ съюз да – Спомагам, благоприятствам за извършването, осъществяването на нещо.	手を貸す (<i>te wo kasu</i>) 'давам ръка назаем' – Оказвам помощ, съдействам. (Давам назаем работна ръка, труд).
Подаваме си/подадем си ръка (ръце) – Вършим нещо заедно; действаме, работим задружно.	<u>手を組む</u> (<i>te wo kumu</i>) 'скръствам, сплитам ръце' – Съдействаме си взаимно. 手を繋ぐ (<i>te wo tsunagu</i>) 'свързвам, привързвам ръце' – Действаме, като си съдействаме. <u>手を取り合う</u> (<i>te wo toriau</i>) 'хващаме се за ръцете' – Обединяваме сили.

С отворени ръце, посрещам (чакам, приемам) – С желание, сърдечно, радушно (посрещам).	<u>諸手を挙げて</u> (<i>moro-te wo agete</i>) 'вдигайки двете ръце' – Изразява намерение за посрещна и приема някого от сърце, безусловно.
Фразеологични аналози	
Български език	Японски език
Златна (златни) ми е (са) ръчицата (ръчичката, ръцете) – вж. Имам златни ръце Имам златни ръце – Много съм сръчен, похвален, майстор съм в занаята си, много хубаво работя. Със златни ръце съм – Аз съм много сръчен, похвален, майстор в занаята си; работя много хубаво.	腕が立つ (<i>ude ga tatsu</i>) 'ръката ми става (изправя се)' – Показвам превъзходно майсторство, умения, особено в бойните изкуства. 手が利く (<i>te ga kiku</i>) 'ръцете ми действат (са ефективни)' – Ръцете ми доста работят; много съм добър в бойни и приложни изкуства.
Като воденичен камък на врата на някого съм – В тежест на някого съм, пречка, затруднение за някого съм. Мотая се (плета се) в краката (нозете) на някого – Навъртам се някъде без работа и преча на някого, който работи.	足手まといになる (<i>ashi-de matoi ni naru</i>) 'ставам бремене за краката и ръцете' – Нещо ми пречи на работата, на действията, защото трябва да се грижа непрекъснато за него.
Поставям/поставя (слагам/сложя, турям/туря, турвам/турна) на малкия си пръст някого – Превъзхождам някого по способности, знания, култура или по постижения.	上手を行く (<i>uwa-te wo iku</i>) 'отивам отгоре на ръката (нагоре)' – Способностите, уменията ми са над тези на другите. И в добрия, и в лошия смисъл се използва.
Вързани са ми ръцете – Не мога да действам свободно, не съм свободен да действам.	手枷足枷 (<i>te-kase ashi-kase</i>) 'окови на ръцете и краката' – Ограничения, когато някой иска да направи нещо.

Плюя си на ръцете – Залавям се здраво за някаква работа, дейност.	手が付く (<i>te ga tsuku</i>) 'ръцете ми се хващат' – Действително се залавям за работа, пристъпвам към нещо.
Въртя на пръст<а си> <i>някого неodobr.</i> – Постъпвам с някого, както ми е угодно, разигравам го, като желая.	手玉に取る (<i>te-dama ni toru</i>) 'вземам като топка за игра с ръце' – Въртя някого както си искам, правя с някого каквото си искам.
Оставам/остана с голи ръце – Изпадам в тежко материално положение, без всякакви средства, съвсем обеднявам, напълно се разорявам.	手と身になる (<i>te to mi ni naru</i>) 'ставам ръце и тяло' – Губя богатството си, оставам без пукната пара. (Идва от това, че оставам без крака.)
Навивам/навия на двата си пръста <i>някого – вж. Въртя на пръст<а си></i> Навивам/навия на пръст <i>някого неodobr.</i> – Постъпвам с някого, както ми е угодно, разигравам го, като желая.	手の内に丸め込む (<i>te no uchi ni marumekomu</i>) 'намотавам вътре в ръцете' – Въртя някого както си искам, въртя го на пръсти.
Не изправям/изправя гръб – Непрекъснато работя най-усилено, трепя се, съсипвам се от работа.	手もすまに (<i>te mo suma ni</i>) 'и ръцете ми не почиват' – Без да ми починат ръцете. Без почивка, усилено.
Стоя с ръце в джобовете – Не върша нищо; бездействам.	手を袖にする (<i>te wo sode ni suru</i>) 'правя ръцете на ръкави' – Не се каня да правя нещо, нямам намерение да си мръдна пръста. 手を懐に入れる (<i>te wo futokoro ni ireru</i>) 'пъхам ръце в пазвата' – Нищо не правя, оставям нещо на другите, а аз нямам никаква връзка.

Бъркам (ровя) в жарта (огъня) с чужди ръце – Използвам друго при извършването на опасна и рискована работа, която ще ми донесе облага. Вадя (изваждам) кестените от огъня с чужди ръце – Използвам друго при извършването на опасна и рискована работа, която е мое задължение и ще ми донесе облага.	手を濡らさず (<i>te wo nurasazu</i>) 'без да си намокрят ръцете' – Без аз самият да съм положил усилия, без самият да съм се трудил усърдно, оставям го на някой друг.
Подаваме си/подадем си ръка (ръце) – Вършим нещо заедно; действаме, работим заедно.	手を携える (<i>te wo tazusaeru</i>) 'държа и нося в ръце' – Съдействаме си, за да правим нещо, правим нещо заедно.
Превивам/превия коляно пред някого – Угоднича, умилквам се, лакейнича. Ближа (лижа) краката (ръцете) на някого – Държа се угоднически, сервилно пред някого, подмазвам се на някого; подлизурствам.	手を束ね膝を屈む (<i>te wo tsukane hiza wo kagamu</i>) 'свързвам ръце, сгъвам колена' – Подчинявам се без съпротива. Правя така, че да се харесам на някого, подмазвам се, лаская някого.
Ближа (лижа) ръцете на някого – Държа се угоднически, сервилно пред някого, подмазвам се на някого; подлизурствам.	髭の塵を払う (<i>hige no chiri wo harau</i>) 'почиствам праха от брадата' – Подмазвам се на по-висшестоящ. (Идва от историческа случка в Китай: един от по-низшестоящите по време на общ обед бил порицан, когато избърсал поканата със супа брада на министъра).
Броим се на пръстите на едната ръка – Много малко сме на брой, много нарядко се срещаме; малцина сме.	五本の指 (五指) に入る (<i>go-hon no yubi (go-shi) ni hairu</i>) 'влиза в петте ми пръста' – Със значението 'да преброиш на пръстите на едната ръка' се използва за нещо, чието съществуване изпъква.

Връзвам/вързва (<i>свързвам/свързва</i>) ръцете на някого – Преча или отнемам възможността на някого да действа свободно, ограничавам някого в действията му.	足かせになる (<i>ashi-kase ni naru</i>) 'ставам окови на краката' – Действия, употреба или свобода биват възпрепятствани заради условията, които притежава по принцип човек, план, мерки, или такава ситуация.
Държа в ръцете (<i>ръката, ръчичките, шепата</i>) си някого или нещо – В моя власт е някой или нещо, в пълна зависимост от мене е, напълно ми е подчинен.	掌にする (<i>tenohira ni suru</i>) 'права на длан' – Ръководя някого както си искам.
Имам <само> две голи ръце – Много съм беден.	臍から火を取る (<i>sune kara hi wo toru</i>) 'вземам огън от коляното' – Толкова съм беден, че нямам дори кремък да си паля огън.
На една ръка разстояние от нещо или самост. – Съвсем близо, на малко разстояние.	指呼の間 (<i>shiko no kan</i>) 'разстояние, колкото да го извикаш, като го посочиш' – Наистина кратко разстояние.
Намазвам/намажа ръцете на някого <i>диал. (ФСР – без отметка)</i> – Давам подкуп на някого.	鼻薬を嗅がせる (<i>利かせる</i>) (<i>hana-gusuri wo kagaseru (kikaseru)</i>) 'помириствам (пускам в ход) лекарството за нос' – Давам подкуп.
От друга ръка, човек – Различен от някого по произход, социална среда, обществено или служебно положение.	毛色の変わった (<i>ke iro no kawatta</i>) '[с] променен цвят на космите' – Притежавам нещо различно, което ме отличава от другите подобни на мен (външен признак, характер, служебна кариера и др.).
Пада/падне ми в ръчичките (<i>ръчиците</i>) – Получавам възможност да	股掌の上に遊ぶ (<i>koshou no ue ni moteasobu</i>) 'забавлявам се върху бедрата

постъпвам, да се разпореждам с някого както искам, както смятам, че е необходимо, или да се разправя сурово с някого.	и дланите' – Правя каквото си искам с нещо или някого.
Слагам <си>/сложжа <си> (турям <си>/туря <си>, турвам <си>/ турна <си> ръка<та> на сърце<то> <си> – Искрен съм, откровен съм, признавам си.	腹腹を割る (hara wo waru) 'разкъсвам, разделям стомаха си' – Признавам си всичко, без да крия нещо.
Формални еквиваленти	
Български език	Японски език
Потривам/потрия (трия) <си> ръце<те> – 1. Изпитвам задоволство, понеже съм успял да постигна, да спечеля нещо; 2. Злорадствам, когато някой го сполети беда, нещастие или аз самият съм му напакостил.	腕をさする (撫ず) (ude wo sasuru (nadasu) 'поглаждам, потривам ръце' – Изчаквам удобния момент да покажа на какво съм способен, чакам с нетърпение всеки случай да се докажа. 手を擦る (擦る) (te wo suru) 'потривам ръце' – 1. Потривам ръка в ръка, трия ръце; 2. Моля, извинявам се, моля се за живота си; 3. Израз на благодарност, признателност.
Имам ръка – Умея много добре да рисувам.	手がある (te ga aru) 'имам ръце, ръка' – 1. Има кой да работи; 2. Имам средства, които трябва да се използват; 3. Имам умения, сила, притежавам съобразителност.
Вися на ръцете на някого и вися на нечий ръце неодобр. – Получавам прехрана наготово от някого, бивам издържан материално от някого.	手に掛かる (te ni kakaru) 'вися на ръката' – 1. Извършва се от ръцете на някого. 2. Убит от някого.

Вземам/взема в ръце[те си] – 1. <i>Нещо</i>. Заемам се изцяло с някаква работа, започвам изцяло да се разпореждам с нещо; 2. <i>Някого</i>. Подчинявам някого напълно на волята си, накарвам някого да ме слуша напълно.	手にする (te ni suru) 'правя на ръка (вземам в ръце)' – 1. Вземам в ръце, нося действително в ръце; 2. Получавам, правя свое притежание.
Начесвам си/начеша си ръцете – Набивам, натупвам някого.	手を掻く (te wo kaku) 'чеша [с] ръка' – 1. Махам с ръка сякаш драскам с нещо; контролирам, сдържам с махане на ръката, карам с жест да млъкне. Сигнал да спре; 2. Карам с ръка някой да напусне, да се махне.
Отпускам(отпушам)/отпусна ръце книж. (ФСР – без отметка) – Преставям да действам, отказвам се да предприема нещо, защото се чувствам безсилен, отчаян.	手を緩める (te wo yurumeru) 'отпускам, разслабвам ръце' – Правя по-свободни начините на извършване на нещо, на поведението към някого.

Табл. 1

Според Г. Молхова „Доминиращ соматизъм в предаването на представите и стереотипите за труд се съхранява в лексемата като най-важният инструмент на човешката дейност. Тя символизира труда, физическата активност, майсторството и уменията на човек и затова е водещ орган в практическата му дейност. Актът на трудовата дейност на фразеологично ниво се представя в рамките на елементарната опозиция **действие – бездействие**.“ (Молхова 2013: 80). От представените примери се вижда, че основните сфери, в които наблюдаваме наличие на еквиваленти, са свързани именно с **действие – бездействие**, като степента им на еквивалентност зависи от начините, по които са предадени. Към тази група влизат и СФЕ със значение **съдействам, съдействаме си**. Другата група, която има много еквиваленти, като цяло е свързана с **власт, притежание**. Прави впечатление още, че се наблюдават много фразеологични аналози в българския език, което се дължи на различните възможности за предаване на значението им. Например **пречка, възпрепятстване** в българския език се извършва чрез ограничаване действията на

ръцете (*Връзвам/вържа (свързвам/свържа) ръцете на някого*), а в японския език – на краката (*足かせになる (ashi-kase ni naru) ‘ставам окови на краката’*).

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

- Влахов, Флорин 1980:** Сергей Влахов, Сидер Флорин. Непереводимое в переводе. Москва, 1980. Vlahov, Florin 1980: Sergei Vlahov, Sider Florin. Neperevodimoe v perevode. Moscow, 1980.
- Комисаров 2002:** В. Н. Комиссаров. Современное переводоведение. Москва, 2002. Komissarov 2002: V. N. Komissarov. Sovremennoe perevodovedenie. Moscow, 2002.
- Молхова 2013:** Галина Молхова. Соматични фразеологизми в българския и английския език. Стара Загора: Кота Принт, 2013. Molhova 2013: Galina Molhova. Somatichni frazeologizmi v bulgarskiya i angliyskiya ezik. Stara Zagora: Kota Print, 2013.
- Недкова 2004:** Емилия Недкова. Теорията за еквивалентността на превода като теория за нейната относителност при превеждането на фразеология в художествен текст. – В: Науч. тр. РУ „А. Кънчев“, XLI, 2004, №7.1, с. 102-112. Ел. публикация: http://georgesg.info/belb/personal/nedkova/statia_4.htm Nedkova 2004: Emiliya Nedkova. Teoriyata za ekvivalentnostta na prevoda като teoriya за neynata odnositelnost pri prevezhdaneto на frazeologiya в hudozhestven tekst. In: Nauch. tr. RU „A. Kanchev“, XLI, 2004, №7.1, s. 102-112. El. publication: http://georgesg.info/belb/personal/nedkova/statia_4.htm

ЕКСЦЕРПИРАНИ РЕЧНИЦИ

- Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова 1974:** К. Ничева, С. Спасова-Михайлова, Кр. Чолакова. Фразеологичен речник на българския език. София: БАН, т. 1, 1974. Nicheva, Spasova, Cholakova 1974: K. Nicheva, S. Spasova-Mihailova, Kr. Cholakova. Fraseologichen rechnik на bulgarskiya ezik. Sofia: BAS, t.1, 1974.
- Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова 1975:** К. Ничева, С. Спасова-Михайлова, Кр. Чолакова. Фразеологичен речник на българския език. София: БАН, т. 2, 1975. Nicheva, Spasova, Cholakova 1974: K. Nicheva, S. Spasova-Mihailova, Kr. Cholakova. Fraseologichen rechnik на bulgarskiya ezik. Sofia: BAS, t.2, 1974.
- Анкова-Ничева 1997:** К. Анкова-Ничева. Нов фразеологичен речник на българския език. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1997. Ankova-Nicheva 1997: K. Ankova-Nicheva. Nov fraseologichen rechnik на bulgarskiya ezik. Sofia: UP „St. Kliment Ohridski“, 1997.
- Вътов 1998:** Върбан Вътов. Малък фразеологичен речник на българския език. В. Търново, 1998. Votov 1998: Varban Votov. Malak fraseologichen rechnik на bulgarskiya ezik. V. Tarnovo, 1998.
- Иноуе 1992:** 井上・宗雄監修. 例解慣用句辞典—言いたい内容から逆引きできる. 創拓社, 1992.
- Йонекава, Оотани 2005:** 米川・明彦、大谷・伊都子. 日本語慣用句辞典. 東京堂出版, 2005.

ЙУКД 2010: 学研辞典編集部. 用例でわかる慣用句辞典. 学研教育出版、2版、2010.

КККД 2010: 三省堂編修所. 故事ことわざ・慣用句辞典. 三省堂、2版、2010.

Нанова 2005: Ани Нанова. Фразеологичен синонимен речник на българския език. София, 2005. Nanova 2005: Ani Nanova. Fraseologichen sinonimen rechnik na bulgarskiya ezik. Sofia, 2005.

СХКД 2004: Дайсーミニ辞典編集部. 即解・必携慣用句辞典. Дайсーミニ辞典シリーズ 24、2004.

Ширанши 1995: 白石・大二編. 国語慣用句大辞典. 東京堂出版、10版、1995.